

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

ДРУГА СЕКЦІЯ

СПРАВА АСІМІОНЕСЕ ПРОТИ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА

© Переклад з англійської мови та опрацювання цього рішення здійснено: адвокатом, членом Комісії з питань правової реформи при Президентові України, Президентом Співки адвокатів України, членом Науково-консультативних рад Конституційного Суду України, Верховного Суду та Національної асоціації адвокатів України, заступником голови Галузевої експертної ради у галузі знань 08 «Право», Головою Комітету НААУ з питань БПД, доцентом кафедри кримінального процесу НЮУ ім. Я. Мудрого, кандидатом юридичних наук, доцентом, заслуженим юристом України

Олександром Дроздовим

адвокатом, кандидатом юридичних наук, доцентом кафедри кримінального права і правосуддя Міжнародного економіко-гуманітарного університету ім. акад. С. Дем'янчука, директором Адвокатського бюро «Дроздова та партнери»

Оленою Дроздовою

студенткою 5 курсу 3 групи Факультету адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Вікторією Чепур

Офіційне цитування: CASE of Asimionese v. the Republic of Moldova (application no. 74542/12)

Офіційний текст англійською мовою: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-200044>

Витяг українською:

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_ESPL1.pdf?fbclid=IwAR1p_AQfWdabfYS-bIQNodNHDumot1RGdDCw3uzB9uy2CYJ8tjSrGjrx90k

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

07 січня 2020 року

Це рішення є остаточним, але воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі Асиміонесе проти Республіки Молдова,

Європейський суд з прав людини (друга секція), яка засідає комітетом у складі:

Егідіюс Куріс (Egidijus Kūris) президент,

Валеріу Гричко (Valeriu Grițco),

Даріан Павлі (Darian Pavli) судді,

та Хасан Бакирчі (Hasan Bakırcı), заступник секретаря відділу,

10 грудня 2019 року, обговоривши за зачиненими дверима,

Постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявою № 74542/12 проти Республіки Молдова, поданої до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод ("Конвенція") громадянином Молдови, Пан Васіле Амініонесе ("заявник") 8 листопада 2018 року.

2. Заявника, якому було надано правову допомогу, представляв пан В. Зама, адвокат, який практикує у Кишиневі. Уряд Молдови ("Уряд") представляв їх агент, пан О. Ротарі.

3. Заявник, зокрема, стверджував, що кримінальне провадження проти нього не було справедливим у значенні пункту 1 статті 6 Конвенції.

4. 10 грудня 2018 року Уряду було повідомлено про заяву.

ФАКТИ

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Заявник народився в 1965 році і проживає в Кишиневі.

6. На момент проведення подій заявник був мером села Баласінешт. У невстановлену дату проти нього було розпочато кримінальне провадження за кількома звинуваченнями. Його, серед іншого, звинувачували у тому, що він неналежним чином продав земельну ділянку, прилеглу до будівлі, що належить селу; продав за зниженою ціною кілька бетонних блоків, що залишилися після демонтажу будівлі, що перебуває у державній власності; незаконних виплатах премій ряду працівників мерії та пізніше незаконній розтраті коштів; і підробленні Шенгенської візи для третьої особи.

7. 23 жовтня 2009 року районний суд Бричані виправдав заявника за всіма звинуваченнями. Суд визнав звинувачення проти нього необґрунтованими на підставі матеріалів справи та після заслуховування свідків стосовно кожного із обвинувачень. Свідки, серед іншого, заявляли, що рішення про продаж відповідної земельної ділянки було прийнято колишнім мером та підтримано шляхом голосування місцевою радою. Вони також заявили, що місцева рада вирішила продати бетонні блоки та визначила їх ціну. Свідки також заявили, що прокурори примушували їх підписувати письмові заяви, що містять звинувачення, що їхні премії призначив заявник, і що заявник не брав участь у підробці Шенгенської візи. Прокуратура подала апеляційну скаргу на рішення районного суду.

8. 12 травня 2010 року Апеляційний суд Бельці відхилив апеляцію прокурора та залишив без змін рішення суду першої інстанції. Прокурор, який брав участь у справі, подав касаційну скаргу до Верховного Суду.

9. 22 лютого 2011 року Верховний Суд підтримав скаргу з питань права, скасував рішення Апеляційного суду та призначив повторний розгляд у суді Апеляційної інстанції. Суд, зокрема, зобов'язав повторно розглянути справу відповідно до статті 419 Кримінально-процесуального кодексу, тобто за правилами розгляду кримінальних справ судами першої інстанції.

10. 22 грудня 2011 року, після повторного розгляду апеляції прокурора проти рішення від 23 жовтня 2009 року, Апеляційний суд Бельці підтримав

апеляційну скаргу, скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив новий вирок, яким визнав заявника винуватим у вчиненні усіх злочинів, перелічених вище у пункті 6 цього рішення. Суд застосував до заявника такий вид покарання як штраф у розмірі приблизно 713 євро та позбавив його права обіймати певні посади строком на три роки. Такі висновки Апеляційного суду ґрунтувалися на показаннях лише двох свідків і оголосив показання, надані в першій інстанції більш ніж двадцятьма іншими свідками. Апеляційний суд дійшов висновку, що суд першої інстанції неправильно витлумачив висловлювання вищезгаданих свідків. Заявник подав касаційну скаргу на це рішення, в якій, зокрема, стверджував, що Апеляційний суд не дотримувався положень статті 419 Кримінально-процесуального кодексу, яка вимагала від нього знову безпосередньо заслухати всіх свідків, згідно вказівки Верховного Суду.

11. 6 червня 2012 року Верховний Суд відхилив скаргу заявника з питань права, після того, як, серед іншого, встановив, що положення статті 419 КПК Апеляційний суд не порушив.

ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНІ ПРАВО І ПРАКТИКА

12. Статтею 419 Кримінально-процесуального кодексу передбачено, що процедура позовного розгляду справи за апеляційною скаргою повинна відповідати загальним правилам розгляду кримінальних справ у першій інстанції.

13. У роз'ясненнях Пленуму Верховного Суду (№ 22 від 12 грудня 2005 р.) наскільки це є актуальним, вказано:

"Маючи на увазі положення статті 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, апеляційний суд після виправдання судом першої інстанції не може вперше винести вирок, не вислухавши обвинуваченого або не оцінивши докази безпосередньо".

14. Стаття 464-1 Кримінально-процесуального кодексу передбачає можливість відновлення національного провадження, якщо Суд визнав порушення основних прав та свобод заявника та коли наслідки порушення продовжують діяти і можуть бути усунені лише шляхом перегляду остаточного рішення.

ПРАВО

І СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 6 § 1 КОНВЕНЦІЇ

15. Заявник скаржився, що кримінальне провадження проти нього не було справедливим, оскільки апеляційний суд не заслухав потерпілих та свідків, перш ніж скасувати виправдувальний вирок. Пункт 1 статті 6 Конвенції, наскільки це стосується, передбачає:

"При встановленні ... будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення кожен має право на справедливий... розгляд ... судом ..."

А. Прийнятність

16. Суд зазначає, що заява не є явно необґрунтованою у значенні статті 35 § 3 (а) Конвенції. Він також зазначає, що не є непринятною з будь-яких інших підстав. Тому її слід визнати прийнятною.

В. Щодо суті

17. Заявник стверджував, що невиконання апеляційним судом Бельці вимог щодо заслуховування свідків, перш ніж скасувати його виправдувальний вирок суду першої інстанції, становило порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

18. Уряд не погодився і стверджував, що заявник мав можливість вимагати виклику свідків, якщо б він цього хотів. Однак він цього не зробив, але погодився на оголошення цих заяв під час слухання справи. Апеляційний суд оголосив заяви та дав їм нове тлумачення, встановивши, що тлумачення суду першої інстанції було неправильним.

19. Суд повторює, що спосіб застосування статті 6 Конвенції до провадження в апеляційних судах залежить від особливостей судового провадження: слід враховувати всю судову процедуру у національному правовому порядку та роль апеляційного суду в ньому (див. *Боттен проти Норвегії*, 19 лютого 1996, § 39, Звіти про судові рішення та витяги 1996-I). Якщо апеляційний суд покликаний розглянути справу як щодо фактів так і права та повинен надати належну правову оцінку про винуватість чи невинність заявника, він не може, в межах справедливого судового розгляду, належним чином з'ясувати ці питання без безпосередньої оцінки доказів (див. *Константінеску проти Румунії*, № 28871/95, § 55, ЄСПЛ 2000 VIII; *Поповичі проти Молдови*, номери 289/04 та 41194/04, § 68, 27 листопада 2007 р. та *Маркос Барріос проти Іспанії*, № 17122/07, § 32, 21 вересня 2010 року).

20. Що стосується фактів цієї справи, Суд зазначає, що Апеляційний суд визнав заявника винуватим на підставі, серед іншого, показань понад двадцяти свідків. Як вбачається з рішення Суду та тверджень Уряду Апеляційний суд визнав тлумачення цих заяв у першій інстанції помилковим та дав їм нову інтерпретацію. Формулюючи свої висновки, Апеляційний суд вирішив покластися на протоколи цих показань свідків, безпосередньо не заслуховуючи свідків і не даючи заявникові можливості ставити їм запитання.

21. Уряд стверджував, що, заявник на наполягав на повторному заслуховуванні свідків у Апеляційному суді, то він відмовився від свого права на допит свідків під час цього провадження.

22. Суд повторює, що ані буква, ані дух статті 6 Конвенції не заважають особі відмовитись за власним волевиявленням, прямо чи

мовчанням, від свого права на гарантії справедливого судового розгляду (див. *Квятківська проти Італії* (ухв.), № 52868/99, 30 листопада 2000 р.). Однак така відмова повинна, задля того щоб бути ефективною для цілей Конвенції, встановлюватися недвозначно і має супроводжуватися мінімальними гарантіями, які є пропорційними її важливості (див. *Пуатримоль проти Франції*, 23 листопада 1993 р., П. 35, серія А, ні 277 - А). Крім того, вона не повинна суперечити будь-яким важливим суспільним інтересам (див. *Хаканссон Стюрессон проти Швеції*, 21 лютого 1990, § 66, серія А № 171-А та *Сейдович проти Італії* [ВП], № 56581/00, § 86, ЄСПЛ 2006 - II).

23. У цій справі не вбачається, що заявник однозначно висловив намір відмовитись від свого права допитати свідків під час апеляційного розгляду. Швидше здається, що, задовольнившись результатами розгляду справи у суді першої інстанції та знаючи про положення статті 419 Кримінально-процесуального кодексу, заявник не відчував себе зобов'язаним клопотати про новий допит свідків. Таким чином, Суд не готовий прийняти аргумент уряду про те, що заявник відмовився від свого права на повторне заслуховування свідків в суді апеляційної інстанції.

24. Суд також зазначає, що спосіб, у який Апеляційний суд Бельці здійснював провадження, суперечить положенням статті 419 Кримінально-процесуального кодексу (див. вище пункт 12) та рекомендаціям, викладеним у роз'ясненні пленуму Верховного Суду (див. пункт 13 вище).

25. Більше того, Апеляційний суд Бельці не навів жодних причин щодо того, чому він дійшов іншого висновку, аніж суд першої інстанції. Він просто зазначив, що суд першої інстанції неправильно витлумачив показання свідків, не надаючи жодних пояснень цьому.

26. Беручи до уваги те що поставлено на карту для заявника, Суд не переконаний в тому, що питання, які мав вирішити Апеляційний суд при встановленні вини заявника та ухваленні обвинувального вироку, тим самим, скасувавши виправдувальний вирок суду першої інстанції, могли бути

належним чином розглянуті в межах справедливого судового розгляду, без безпосередньої оцінки доказів. Суд вважає, що ті, хто несе відповідальність за прийняття рішення про винуватість чи невинуватість обвинуваченого, в принципі повинні мати можливість особисто заслуховувати потерпілих, обвинувачених та свідків та оцінювати достовірність їх показань (див., навпаки, *Каулев проти Естонії*, № 22574/08, §§ 48-50, 26 квітня 2016 року). Оцінка достовірності показань свідка - це складне завдання, яке зазвичай не може бути досягнуто лише оголошенням запису його слів, особливо якщо враховуються лише деякі з цих слів. Звичайно, є випадки, коли неможливо заслухати когось особисто під час судового розгляду через те, що, наприклад, він помер, або з метою захисту права свідка не свідчити проти себе (див. *Краксі проти Італії* (№ 1), № 34896/97, § 86, 5 грудня 2002 року, і *Дан проти Молдови*, № 8999/07, § 33, 5 липня 2011 року). Однак це не стосується даної справи.

27. У світлі викладеного, Суд вважає, що засудження заявника без повторного допиту свідків після виправдання його судом першої інстанції суперечить гарантіям справедливого судового розгляду в рамках значення пункту 1 статті 6 Конвенції.

28. Таким чином, мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

II ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

29. Стаття 41 Конвенції передбачає:

"Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію."

A. Матеріальна шкода

30. Заявник вимагав 550 євро відшкодування матеріальної шкоди, що становить еквівалент сплаченого ним штрафу.

31. Уряд не погодився з заявником і стверджував, що він не має права на жодну компенсацію.

32. Суд не виявляє причинно-наслідкового зв'язку між виявленим порушенням та заявленою матеріальною шкодою. Зокрема, він не може спекулювати щодо результатів провадження, якби справа заявника була розглянута у повній відповідності до вимог статті 6 Конвенції. Тому Суд відхиляє цю вимогу.

В. Моральна шкода

33. Заявник вимагав 15,000 євро на відшкодування моральної шкоди внаслідок порушення його конвенційних прав.

34. Уряд не погодився і попросив Суд відхилити позов як необґрунтований.

35. Суд вважає, що заявникові спричинено певний стрес і розчарування внаслідок порушення його права на справедливий суд. Здійснюючи свою справедливую оцінку, він присуджує заявнику 2,000 євро на відшкодування моральної шкоди.

36. Більше того, Суд повторює, що коли особа, як і в цій справі, засуджена у внутрішньому провадженні, під час якого не дотримано вимог справедливого судового розгляду, нове судове провадження або відновлення внутрішнього провадження на вимогу заінтересованої особи є належним способом усунення порушення (див. *Генчель проти Туреччини*, № 53431/99, п. 27, 23 жовтня 2003 р., та *Тахір Дюран проти Туреччини*, № 40997/98, п. 23, 29 січня 2004 р.) . У зв'язку з цим він зазначає, що стаття 464-1 Кримінально-процесуального кодексу Молдови передбачає можливість повторного судового провадження або відновлення внутрішнього провадження, коли Суд

визнав порушення основних прав та свобод заявника (див. *Флуерас проти Румунії*, № 17520/04, § 70, 9 квітня 2013 року та *Хану проти Румунії*, № 10890/04, § 50, 4 червня 2013 року).

С. Витрати та відшкодування

37. Заявник також вимагав 2,300 євро витрат, понесених перед національними судами та перед Судом. Він подав детальний опис.

38. Уряд заперечував цю суму і стверджував, що вона надмірна та необґрунтована.

39. Відповідно до прецедентної практики Суду, заявник має право на відшкодування витрат і видатків лише в тому випадку, якщо було доведено, що вони були фактично і обов'язково понесені і є обґрунтованими щодо їх розміру. У цій справі, стосовно документів, якими він володіє, та враховуючи вищезазначені критерії, Суд вважає обґрунтованим присудити 1,000 євро, за вирахуванням 850 євро, отриманих у якості оплати правової допомоги від Ради Європи, разом з будь-яким податком, який може підлягати сплаті з цієї суми.

С. Відсотки

40. Суд вважає за доцільне встановити відсоткову ставку за замовчуванням на основі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої слід додати три відсотки.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД

1. *Оголошує* заяву прийнятною;

2. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;

3. *Поставляє*

(а) що держава-відповідач повинна сплатити заявнику протягом трьох місяців наступні суми, що будуть перераховані у валюту держави-відповідача за курсом, який застосовувався на дату розрахунку:

(i) 2,000 євро (дві тисячі євро), плюс будь-який податок, який може нараховуватись, за моральну шкоду;

(ii) 150 євро (сто п'ятдесят євро), плюс будь-який податок, який може нараховуватись заявнику стосовно витрат і видатків;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

4. *Відхиляє* решту вимог заявника про справедливую сатисфакцію.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 7 січня 2020 року відповідно до пунктів 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Хасан Бакирчі
Заступник секретаря

Егідідюс Куріс
Голова